

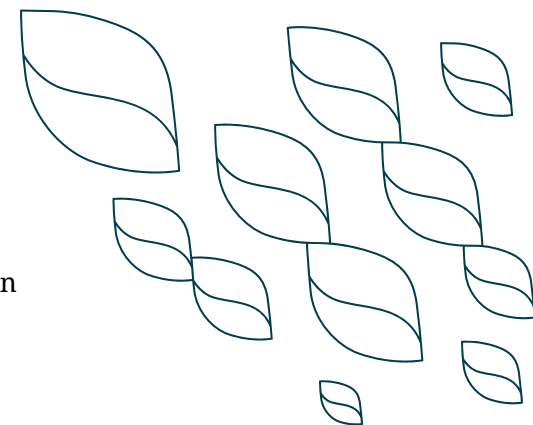
LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

”Jag är glad över att jag får studera detta språk som är en del av min kultur”

Samiska barn och ungas välfärd och tillgodoseendet av deras rättigheter

Utredningen granskade samiska barn och ungas välfärd och tillgodoseendet av deras rättigheter utifrån barn och ungas egna berättelser. Enligt resultaten är situationen för samiska barn och unga i flera avseenden bra. Samiska barn och ungas liv bör granskas ur flera olika synvinklar. Flerspråkighet, användningen av samedräkten och samernas traditionella näringar är en del av livet för flera samiska barn.

Barnombudsmannens byrå genomförde utredningen som en del av den nationella barnstrategin under år 2022. I utredningen deltog 11–17-åriga barn som upplever sig själva som samer både från samernas hembygdsområde och från andra håll i Finland. Sex barn intervjuades för att upprätta en digital frågeformulär som besvarades av 83 barn.

Resultat

Nära relation till naturen och oro över klimatförändringen

Den nära relationen till naturen kommer fram när barnen berättar om sin fritid, sina hobbyer och platser där de mår bra samt när de funderar över framtiden och sina egna drömmar. Barnen tar även upp klimatförändringens konsekvenser för naturen och därmed för samernas möjligheter att idka sina traditionella näringar såsom hantverk, fiske och renskötsel. Barnen funderar på ändringar i naturen som sker på grund av klimatförändringen även ur perspektivet för psykiskt välbefinnande.

“Laxen försvinner, djuren klarar sig inte, vi kan inte leva av naturen som tidigare.”

Utmaningar med rörligheten och tillgången till tjänster i glesbygden

Barnen kan bo långt ifrån varandra, och då kan de inte självständigt ta sig till sina kompisar, till fritidsintressen eller ens till skolan på grund av bristen på kollektivtrafik, att det är långt mellan turerna eller för att kollektivtrafiken är dyr. Glesbygden beskrivs inte enbart med brister, utan den ses också som unik och viktig.

“Bor man här har man inga fritidsaktiviteter alls och det är hundra kilometer till hälsocentralen.”

Vad det innebär att vara same samt samernas rättigheter

Av samernas rättigheter lyfter barnen fram särskilt rättigheter som förknippas med språk samt rättigheter som förknippas med undervisning och andra tjänster. Barnen är oroliga över andras inställningar till samernas eget språk och egen kultur och samernas rättigheter. En del av barnen anser att undervisningen i samiska innebär att deras språkliga rättigheter tillgodoses och anser att språket kommer att ge dem möjligheter vad gäller studier och arbetslivet i framtiden.

“Rätten till eget språk och egen kultur. Rätten att erhålla tjänster på samiska i samernas hembygdsområde.”

Möjligheterna att använda de samiska språken

Användningen av de samiska språken i vardagslivet stärker den samiska identiteten och känslan av samhörighet med att vara same och med de samiska traditionerna. Inom samernas hembygdsområde finns det större möjligheter att använda de samiska språken än på andra håll i Finland. Den omgärdande språkmiljön begränsar användningen av de samiska språken. Barnen undviker att använda de samiska språken i situationer där de inte vet om den de talar med kan samiska eller samma samiska språk eller om de själva anser att de inte kan språket tillräckligt bra.

“Jag använder samiska på samiska lektioner, eftersom jag inte känner någon som talar samiska.”

Åtgärdsförslag

Nära relation till naturen och oro över klimatförändringen

1. Stöd till barnens nära relation till naturen och deras rätt att prova och idka samernas traditionella näringar.
2. Åtgärder för att uppnå de fastställda utsläppsmålen för att mildra klimatförändringen och att bevara de traditionella näringarna.

Utmaningar med rörligheten och tillgången till tjänster i glesbygden

3. Lämpliga samlingsplatsen för barn anordnas även i byarna och i glesbygden.
4. Kollektivtrafiken och olika metoder av transport utvecklas för att stödja barnens självständiga resor till skolan och under fritiden.

Vad det innebär att vara same samt samernas rättigheter

5. Kunskap om samerna ökas i skolor och i olika kommunikationskanaler för att minska diskriminering och mobbning.
6. Lärare som talar samiska utbildas att stödja barnens samiska identitet samt att trygga åtminstone allmänt och effektiviserat stöd på det egna modersmålet.

Möjligheterna att använda de samiska språken

7. Läromaterial på samiska upprättas för att stärka inläringen och användningen av de samiska språken.
8. Fritidsaktiviteter på samiska och möjligheterna att använda de samiska språken utvecklas i synnerhet utanför samernas hembygdsområde för att stärka den samiska identiteten av samiska barn och unga bosatta utanför samernas hembygdsområde.

Hörande av samiska barn och unga

9. Regelbundet hörande av samiska barn och unga i frågor som hänför sig till deras välfärd och tillgodoseendet av deras rättigheter tryggas med kvalitativa och kvantitativa metoder också för att samla in uppföljningsdata.

De viktigaste sätten för att förbättra tillgodoseendet av samiska barn och ungas välfärd och tillgodoseendet av deras rättigheter enligt respondenterna

- öka kunskapen om den samiska kulturen
- bättre möjligheter att använda de samiska språken under fritiden
- läromaterial på samiska och kompetenta lärare
- fritidsutrymmen, kollektivtrafik, transporter och körtillstånd.

Samerna i Finland

- Samerna är den enda officiella ursprungsbefolkningen i Europa. Samerna bor i fyra staters territorium: i Finland, Sverige, Norge och Ryssland.
- Samerna har sitt eget språk och sin egen kultur vars bevarande och utvecklande har tryggats i Finlands grundlag.
- I Finland talas tre samiska språk: nordsamiska, enaresamiska och skoltsamiska.
- Det finns cirka 10 000 samer i Finland, av vilka över 60 procent är bosatta utanför samernas hembygdsområde.
- Inom sitt hembygdsområde har samerna språklig och kulturell autonomi enligt grundlagen. Ärenden som hör till samernas autonomi sköts av ett parlament som samerna förrättar genom val, ett sameting. Skolternas byastämma är skoltsamernas traditionella och uråldriga självbestämmandeorgan.
- Undervisning i de samiska språken och undervisning på samiska erbjuds i skolor, även som distansundervisning. Småbarnspedagogik erbjuds bland annat på samiska språkbon.
- Samernas medvetenhet om sina språkliga rättigheter och den ökade tillgången till tjänsterna har främjat de samiska språkens vitalitet.
- Samernas nationaldag firas den 6 februari.

Läs mer:

Elina Weckström, Karri Kekkonen & Outi Kekkonen (2023).

”Jag är glad över att jag får studera detta språk som är en del av min kultur”:

Samiska barn och ungas välfärd och tillgodoseendet av deras rättigheter.

Barnombudsmannens byrås publikationer 2023:1.

<https://lapsiasia.fi/sv/publikationer>

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

